

การระลึกชาติของมนุษย์โลกในทางพระพุทธศาสนา REMEMBRANCE OF HUMANITY IN THE WORLD IN BUDDHISM

พระณัฐวุฒิ พันทะลี¹, พระมหาพงศ์ทราทิธย์ สุธีโร², พระมหาวิรุธ วิโรจโน³,
พระครูปลัดทวี อกโย⁴, และ พระมหาชัชวาลย์ จารยคุณ⁵
PhraNatthawut Phanthali¹ Phramahapongtharatid Sutheero²,
Phramaha Wiruth Wirojano³, Phrakhruphat Thawee Abhayo⁴,
and Phramaha Chatchawan Jankhoon⁵

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย¹⁻⁵

Mahamakut Buddhist University¹⁻⁵

Corresponding Author e-mail: pantalee200134go@gmail.com

Received February 9,2025; Revised February 18,2025; Accepted February 21,2025

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ ผู้เขียนจะนำเสนอองค์ความรู้การระลึกชาติของมนุษย์ในทางพระพุทธศาสนา องค์ความรู้จากบทความนี้พบว่าการระลึกชาติเป็นปรากฏการณ์อย่างหนึ่งที่บุคคลสามารถระลึกหรือจำได้ว่าในอดีตชาติจะมาเป็นบุคคลในปัจจุบันว่า ตนเองเคยเป็นใคร อยู่ที่ไหน ทำอะไร และมีชีวิตอยู่อย่างไรมาก่อน และความเชื่อเรื่องการระลึกชาติเป็นความเชื่อที่สัมพันธ์กับความเชื่อเรื่องกรรมและการเวียนว่ายตายเกิด ซึ่งบทความนี้ได้ยกกรณีของ ด.ช.ชนัย ชูมาลัยวงศ์ และ น.ส.สุภารัตน์ สนั่นเมือง มาประกอบการวิเคราะห์ การระลึกชาติได้ในทางพระพุทธศาสนา เรียกว่า บุพเพนิวาสานุสสติญาณ มีอยู่ 3 อย่าง คือ (1) การระลึกได้หลายชาติ (2) การระลึกชาติได้โดยกำเนิด และ (3) การระลึกชาติได้โดยการปฏิบัติ และบุพเพนิวาสานุสสติญาณ เกิดได้ด้วยวิธี 4 อย่าง คือ (1) บุคคลทำนิมิตให้เจริญดีแล้ว (2) กำหนดนิมิตทางใจ (3) ทำอินทรีย์ให้สงบ (4) ทำความสามารถให้เจริญ และการระลึกชาติได้จากชาติอนุสรณญาณ ได้แก่ เกิดจากอำนาจสะกดจิตของคนอื่น การเกิดจากอำนาจบันดาลของผู้ที่มีกระแสจิตสูงกว่า และความประทับใจในเหตุการณ์อย่างรุนแรงก่อนที่จะตายในชาติที่แล้ว

คำสำคัญ: การระลึกชาติ; กรรม; สังสารวัฏ; มนุษย์; พุทธศาสนา

Abstract

In this academic article, the author will present knowledge on human past life recall in Buddhism. Knowledge from this article found that past life recall is a phenomenon that a person can recall or remember when in a past life they would become the present person, such as who they were, where they were, what they did, and how they lived. The belief in past life recall is related to the belief in karma and reincarnation. This article uses the cases of

Mr. Chanai Chumalaiwong and Ms. Sudarat Sananmuang for analysis. In Buddhism, recalling past lives is called “Pubbenivasanussati-nana”, which has three types: (1) recalling multiple lives (2) recalling past lives by birth (3) recalling past lives through practice. “Pubbenivasanussati-nana” can occur in four ways: (1) a person develops a vision well (2) determines the vision in the mind (3) calms the faculties (4) develops abilities. And recalling past lives from “Nana-anisate-nana” comes from the hypnosis of others. It arises from the inspiration of a person with higher psychic power and the strong impression of the event before death in the previous life.

Keywords: Reincarnation; Karma; Samsara; Humanity; Buddhism

บทนำ

บรรดาสรรพสิ่งทั้งหลายที่เกิดขึ้นในโลกทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต ตลอดถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ทั้งดีและร้ายที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ในโลกใบนี้ ไม่ได้เกิดขึ้นจากฤทธิ์อำนาจของพระผู้เป็นเจ้าหรือผู้วิเศษที่จะบันดาลให้เกิดขึ้น และก็ไม่ได้เกิดขึ้นเองหรือเกิดขึ้นโดยบังเอิญ แต่สรรพสิ่งทั้งหลายและเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนั้นล้วนเกิดจากเหตุปัจจัยทั้งสิ้น ดังพระพุทธพจน์ที่พระอัสสชิเถระเจ้าได้อัญเชิญมาแสดงแก่สารีบุตรปริพาชกว่า “ธรรมเหล่าใดเกิดแต่เหตุ พระตถาคตแสดงเหตุแห่งธรรมเหล่านั้น และความดับของธรรมเหล่านั้น พระมหา สมณะมีปกติตรัสอย่างนี้” (วิ.ม. (ไทย) 4/60/73) ซึ่งกรรมและการเกิดใหม่นั้นถือว่ามีความสัมพันธ์กันมากเนื่องจากอวิชชาเป็นเหตุให้มนุษย์ต้องเกิดใหม่อยู่ในสังสารวัฏแห่งความทุกข์ ชีวิตของมนุษย์ในปัจจุบันชาติเป็น ผลมาจากกรรมในอดีตชาติและกรรมในปัจจุบันชาติย่อมส่งผลถึงชีวิตมนุษย์ในอนาคตชาติ (ภพหน้า) ด้วยกรรมดี คือ การกระทำที่มีเจตนามุ่งสู่เป้าหมายสูงสุดของพุทธศาสนา ทำให้มนุษย์ได้รับผลดี คือ เกิดวิชาหรือความรู้แจ้งในธรรมชาติของมนุษย์ตามความเป็นจริง และมนุษย์ย่อมหลุดพ้นจากสังสารวัฏในที่สุด ส่วนการทำความชั่ว คือ การกระทำที่มีเจตนาสวนทางกับเป้าหมายสูงสุดของพุทธศาสนา ทำให้มนุษย์ติดอยู่ในสังสารวัฏต่อไป (Singharat, 1991) ในบางกรณีอาจมีคำถามว่าทำไมสัตว์ทั้งหลายจึงเกิดมาไม่เหมือนกัน อย่างเช่น สาเหตุที่คนเราเกิดมาบางคนรวย บางคนยากจน บางคนพิการไม่สมประกอบก็มีเนื่องจากการอบรมสั่งสมของกรรมที่กระทำไว้ในอดีตไม่เหมือนกัน

หากจะเชื่อเรื่องการระลึกชาติแสดงว่าต้องยอมรับเรื่องชาติภพว่าเป็นเรื่องมีอยู่จริง เรื่องการระลึกชาติในเชิงวิทยาศาสตร์นั้นเป็นเรื่องอธิบายได้ยาก หลักการของวิทยาศาสตร์ คือ ความรู้เชิงประจักษ์ที่ศึกษาถึงเหตุและผล คือ มีผลการศึกษาชัดเจนว่า ชาติภพเกิดจากอะไร ทำไมจึงระลึกชาติได้ นักวิทยาศาสตร์หลายท่านระบุว่า เรื่องชาติภพค่อนข้างเป็นเรื่องที่วิทยาศาสตร์จะยอมรับได้ยาก ส่วนหากอธิบายเรื่องนี้ตามหลักพระพุทธศาสนาในพระไตรปิฎกว่า จิตที่ผ่านการฝึกอย่างดีแล้วจนเกิด บุพเพนิวาสานุสติญาณ คือ ความรู้ถึงเรื่องที่เกิดขึ้นแล้วแต่หนหลัง จิตที่ฝึกอย่างดีแล้วจะมีความพิเศษสามารถระลึกชาติได้ แต่ผู้เข้าถึงบุพเพนิวาสานุสติญาณแล้ว จะไม่ยึดติดกับชาติ ชรา มรณะแล้ว คือ ไม่ได้มีความสนใจเป็นห่วงในการเกิดในการ

เปลี่ยนแปลงของสังขารหรือชีวิต ความแก่เฒ่าหรือแม้แต่การดำรงอยู่หรือจะตายจากไป สิ่งเหล่านี้ไม่ได้เป็นเหตุผลที่พระสงฆ์ที่มีญาณระดับนี้ท่านจะมีห่วงอีกแล้ว คือ ไม่ว่าท่านจะรู้หรือจะไม่รู้ก็ไม่มาสนใจไม่มายึดติดอีกแล้วว่าชาติที่แล้วเป็นอะไร ชาตินี้ทำไมจึงเป็นเช่นนี้

การระลึกชาติเป็นปรากฏการณ์อย่างหนึ่งที่บุคคลสามารถระลึกหรือจำได้ว่าในอดีตชาติจะมาเป็นบุคคลดังปัจจุบันนี้ ตนเองเคยเป็นใคร อยู่ที่ไหน ทำอะไร และมีชีวิตอยู่อย่างไรมาก่อนปรากฏที่มีบุคคลสามารถระลึกอดีตชาติของตนเองได้นี้ มีปรากฏทั้งในสังคมไทยและในต่างประเทศ เพียงแต่ว่าการระลึกชาติเป็นปรากฏการณ์ที่ไม่เกิดขึ้นบ่อยจนเป็นปกติธรรมดาเท่านั้นเอง ปรากฏการณ์การระลึกชาติเป็นเรื่องที่เกิดกับเฉพาะบุคคลบางคน ซึ่งมีจำนวนน้อย ดังนั้น จึงมีทั้งบุคคลที่เชื่อว่าการระลึกชาติได้จริงและบุคคลที่ไม่เชื่อว่าจะมีการระลึกชาติได้จริง ความเชื่อเรื่องการระลึกชาติเป็นความเชื่อที่สัมพันธ์กับความเชื่อเรื่องกรรมและการเวียนว่ายตายเกิด บุคคลที่มีความเชื่อเรื่องกรรมและการเวียนว่ายตายเกิดก็มีแนวโน้มที่จะเชื่อว่าการระลึกชาติได้นั้นมีจริง ส่วนบุคคลที่ไม่เชื่อเรื่องกรรมและการเวียนว่ายตายเกิดก็จะไม่เชื่อในเรื่องของการระลึกชาติได้ (Punyachoti, 2003) และการระลึกชาติ หมายถึง การนำเอาเรื่องราวเหตุการณ์ต่าง ๆ ในชาติที่แล้วมาเล่าให้ฟังอย่างถูกต้องตามความเป็นจริง ซึ่งส่วนมากมักจะเคยได้ยินได้ฟังกันมาแล้วไม่มากก็น้อย ผู้ที่ระลึกชาติได้บางรายสามารถพาไปชี้สถานที่ บุคคล ทรัพย์สินที่ซ่อนไว้ในชาติที่แล้วมาประกอบกับคำบอกเล่าบรรยายให้ผู้ฟังเห็นสมจริงอีกด้วย การระลึกชาติได้เป็นปรากฏการณ์ตามธรรมชาติที่มีอยู่ทั่วโลกไม่ว่าชนหมู่ใด ศาสนาใด รวมทั้งพระพุทธศาสนาได้รับรองต้องกันว่ามีจริง ถึงแม้ว่าอารยประเทศทั้งหลาย เช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ จีน ญี่ปุ่น ก็เชื่อถือในเรื่องนี้ และต่างก็พยายามที่จะหาเหตุผลว่าอะไรที่ทำให้มีการระลึกชาติได้ โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาจะออกไปค้นคว้าสอบสวนยังมุมต่าง ๆ ของโลก ที่ปรากฏว่ามีผู้ระลึกชาติเกิดขึ้น จากนั้นก็จะเขียนบทความเรื่องราวที่ไปสอบถามมาได้นั้นออกตีพิมพ์แล้วส่งไปยังประเทศอื่น ๆ ทั่วโลก ให้กว้างขวางแพร่หลายต่อไปอีก (Social News Page, 2023) ส่วนใหญ่เรื่อง ที่ออกไปสอบถามมาจากผู้ระลึกชาติสามัญชนมักจะเป็นเรื่องราวเหตุการณ์ของชาติที่อยู่ใกล้ ๆ หรือติดกับชาติปัจจุบันเฉพาะหน้านี้ ซึ่งเป็นระยะเวลาอันสั้นคือ ห่างกันเพียง 1 หรือ 2 ปี ผู้ระลึกชาติได้มักจำเรื่องราว บุคคล ทรัพย์สิน สถานที่ และเหตุการณ์ต่าง ๆ ในชาติที่แล้วได้ดี เพราะยังไม่ทันจิตจางลืมเลือนไปจากความทรงจำ จึงนำมาเล่าให้ฟังอย่างถูกต้องตามความเป็นจริงได้ ฉะนั้น เรื่องการระลึกชาติจึงไม่ใช่เรื่องเหลวไหลไร้สาระและผู้ที่รักเหตุผลย่อมปฏิเสธไม่ลงว่าไม่มีจริง ถึงแม้ว่าตนเองและอีกหลาย ๆ คนจะไม่สามารถระลึกชาติที่แล้วมาของตนเองได้ก็ตาม

ส่วนหลักวิทยาศาสตร์ 90% ระบุว่าอาจจะไม่มีชาติภพ นักวิทยาศาสตร์เชื่อว่าเรื่องของการระลึกชาติในแง่ของวิทยาศาสตร์จะศึกษาได้ก็ต้องหาวิธีการว่าอะไรเป็นสื่อ เพราะฉะนั้นสิ่งที่จะเป็นตัวศึกษาอย่างเป็นระบบและชัดเจน คือ วิญญาณ การเกิด กำเนิดของชีวิต ซึ่งตรงนี้ทางวิทยาศาสตร์ค่อนข้างที่จะบอกชัดเจนว่าชีวิตเกิดได้แบบไหนอย่างไรบ้าง แต่ทางพุทธศาสนาจากพระไตรปิฎกที่ยึดถือกันมานานว่าในทางพุทธศาสนาแล้วกำเนิดของชีวิตมีได้ 4 อย่าง ได้แก่ 1.กำเนิดจากกรรมของมนุษย์ 2.กำเนิดจากไข่ 3.กำเนิดจากความชื้นจากสิ่งที่เป็นสิ่งโสโครก 4.กำเนิดแบบโอปปาติกะเป็นการกำเนิดแบบทันทีทันใด วิทยาศาสตร์กับพุทธศาสนาในเรื่องของการกำเนิดที่จะไปโยงเรื่องระลึกชาตินั้น มีส่วนที่ขัดแย้งกัน นั่นคือ ทางวิทยาศาสตร์มีแนวโน้มที่สูงมาก

ถึง 90% ว่าอาจจะไม่มีชาติภพ เพราะว่า วิทยาศาสตร์นั้นจะต้องหาสิ่งที่ศึกษาได้ อย่างไรก็ตาม วิทยาศาสตร์ถูกหักล้างด้วยหลักการทางวิทยาศาสตร์เรื่อย ๆ จนแทบไม่มีบทบาทเลย ทำให้ในการที่จะอธิบายเรื่องของระลึกชาติ โดยโฟกัสไปที่วิญญาณนั้น มีแนวโน้มถึง 90% ว่าไม่มีวิญญาณ แต่ไม่ได้หมายความว่าเรื่องของภพชาติไม่จริง เพราะวิทยาศาสตร์ก็ไม่ได้ปฏิเสธ ฉะนั้น จึงสรุปเรื่องระลึกชาติได้ว่าส่วนใหญ่จะมีคำอธิบายทางวิทยาศาสตร์ แต่ไม่ใช่ทั้งหมด ยังมีอยู่จำนวนหนึ่งที่ประมาณ 10% ซึ่งวิทยาศาสตร์บอกว่าน่าสนใจ และไม่สามารถตอบได้ว่าใช่หรือไม่ใช่ ต้องศึกษาและพิสูจน์กันต่อไป (Kupratkul, 2015)

ดังนั้น การระลึกชาติของมนุษย์โลกในทางพระพุทธศาสนา ผู้เขียนจะได้อธิบายถึงการระลึกชาติในการค้นหาข้อมูลในเชิงเอกสารจากพระไตรปิฎกที่ได้เขียนไว้และทัศนะของนักวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้ เพื่อที่จะได้หลักฐานข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ยังไม่เชื่อเรื่องภพชาติ ให้มีความเชื่อเรื่องภพชาติ ทำได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ตายแล้วไม่สูญ การเกิดใหม่ยังมีอยู่ และจะต้องได้เกิดมารับผลของกรรม คือ การกระทำที่ตนเองได้กระทำไว้แล้วนั้นสืบไป

ปัจจัยที่ส่งผลให้บุคคลระลึกชาติได้ในทางพระพุทธศาสนา

การศึกษาเรื่องการระลึกชาติได้ในคัมภีร์พระไตรปิฎกเล่มที่ 22 ปรากฏว่า หลักฐานในเรื่องนี้มีปรากฏในพระสูตรต่าง ๆ จำนวนมาก แต่จะขอนำมาแสดงในบทความนี้ พอเป็นตัวอย่างเฉพาะข้อความที่กล่าวถึงการระลึกชาติ จำนวน 2 พระสูตร คือ จากเทวธาวัตกสูตร (ม.ม. (ไทย) 12/206/218) และสามัญญผลสูตร (ที.ส. (ไทย) 9/150/48) ทั้งนี้เพื่อวิเคราะห์ถึงเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดการระลึกชาติในอดีตได้ โดยในเทวธาวัตกสูตร พระพุทธเจ้าตรัสกับภิกษุทั้งหลายว่า ภิกษุเหล่านั้นเมื่อจิตเป็นสมาธิบริสุทธิ์ผ่องแผ้ว ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหว อย่างนี้ย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อบุพเพนิวาสานุสสติญาณ ย่อมระลึกชาติก่อนได้เป็นอันมาก ดูกรภิกษุทั้งหลาย วิชาที่หนึ่งนี้แล เราบรรลุแล้วในปฐมยามแห่งราตรีเรากำจัดอวิชชาเสีย แล้ววิชาจึงบังเกิดขึ้น กำจัดความมืดเสียแล้ว ความสว่างจึงบังเกิดขึ้น ก็เพราะเราไม่ประมาทมีความเพียรเครื่องเผากิเลส ส่งตนไปอยู่ฉะนั้น” (ม.ม. (ไทย) 12/212/222) และในสามัญญผลสูตรที่พระองค์ทรงตรัสแก่พระอชาตศัตรูว่า ภิกษุเหล่านั้น เมื่อจิตเป็นสมาธิบริสุทธิ์ผ่องแผ้ว ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหว อย่างนี้ย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อบุพเพนิวาสานุสสติญาณ เธอย่อมระลึกชาติก่อนได้เป็นอันมาก คือ ระลึกได้ชาติหนึ่งบาง ตลอดวัฏฏะวิวัฏฏกับเป็นอันมากบ้างว่าในภพนั้นเรามีชื่ออย่างนั้น มีโคตรอย่างนั้น ดูกรมหาบพิตรเมื่อจิตเป็นสมาธิเธอย่อมระลึกถึงชาติก่อนได้เป็นอันมาก พร้อมทั้งอาการพร้อมทั้งอุเทศด้วยประการฉะนี้ (ที.ส. (ไทย) 9/244-245/81-82) จากข้อความซึ่งเป็นพระพุทธพจน์ทั้ง 2 พระสูตร ที่นำมาแสดงข้างต้นนี้

พระสูตรแรกพระองค์ทรงแสดงถึงขั้นตอนการบำเพ็ญเพียรทางจิต เพื่อการบรรลุสมาธิโพธิญาณ ในคืนวันตรัสรู้แก่ภิกษุทั้งหลาย ในพระสูตรนี้พระองค์ตรัสว่าเมื่อทรงเจริญสมาธิจนบรรลุจตุตถฌานแล้วทรงโน้มน้อมจิตไปเพื่อบุพเพนิวาสานุสสติญาณ พระองค์ก็ทรงระลึกชาติก่อนได้เป็นอันมาก

ส่วนพระสูตรที่สอง พระองค์ตรัสกับพระเจ้าอชาตศัตรูว่า “เมื่อภิกษุมิจิตเป็นสมาธิตั้งมั่นไม่หวั่นไหว แล้วโน้มน้อมจิตไปเพื่อบุพเพนิวาสานุสสติญาณ ก็ย่อมระลึกชาติก่อนได้เป็นอันมากเช่นกัน”

จากข้อความในพระสูตรทั้ง 2 นี้ ทำให้ผู้เขียนบทความทราบว่าเหตุปัจจัยที่ทำให้พระพุทธองค์ทรงระลึกชาติก่อนได้ก็คือ “บุพเพนิวาสานุสสติญาณ” ที่เกิดจากการบำเพ็ญทางจิตจนตั้งมั่นเป็นสมาธิในระดับ จตุตถฌานและจากการศึกษาก็ยังทำให้ทราบว่าบุพเพนิวาสานุสสติญาณนี้ก็ได้มีเฉพาะพระองค์หรือผู้ใดอยู่เฉพาะพระองค์เพียงผู้เดียวเท่านั้น เพราะจากพระพุทธานุศาสน์ที่ตรัสกับพระเจ้าอชาตศัตรูว่า “ภิกษุฉัน เมื่อจิตเป็นสมาธิตั้งมั่นไม่หวั่นไหวอย่างนี้ย่อมโน้มจมจิตไปเพื่อบุพเพนิวาสานุสสติญาณได้”

บุพเพนิวาสานุสสติญาณมีอยู่ 3 อย่าง คือ การระลึกได้หลายชาติ การระลึกได้โดยกำเนิด และการระลึกได้โดยการปฏิบัติ พระพุทธองค์ทรงอธิบายความหมายของบุพเพนิวาสานุสสติญาณไว้ว่า การระลึกได้หลายชาติ หมายถึง บุพเพนิวาสานุสสติญาณ ที่เกิดได้ด้วยวิธี 4 อย่าง คือ บุคคลทำนิมิตให้เจริญแล้วจากนั้น เธอจึงกำหนดนิมิตทางใจ ทำอินทรีย์ให้สงบแล้วทำความเข้าใจให้เจริญ วิธีทั้ง 4 นี้ ทำให้เกิดบุพเพนิวาสานุสสติญาณ บรรดาการระลึกชาติในอดีตชนิดนี้ดีที่สุดที่สุด คือ การระลึกชาติในอดีตได้ 7 ชาติ ถือว่าดีที่สุด การระลึกชาติได้โดยกำเนิด หมายถึง พวกเทวดา นาค ครุฑ (อมนุษย์) ย่อมระลึกชาติในอดีตของตนได้โดยธรรมชาติ บรรดาการระลึกชาติในอดีตชนิดนี้รองลงมาดีที่สุด คือ ระลึกชาติในอดีตได้ 14 ชาติ ส่วนการระลึกชาติได้โดยการปฏิบัติ หมายถึง การทำให้เกิดบุพเพนิวาสานุสสติญาณ โดยอาศัยพื้นฐานของอิทธิวิธีทั้ง 4” เพียงแต่ว่าขีดความสามารถในการระลึกชาติได้นั้นไม่มากเท่าพระพุทธองค์หมายความว่า บุคคลอื่น ๆ มีขีดจำกัดในการระลึกชาติด้วยอำนาจแห่งบุพเพนิวาสานุสสติญาณ แต่สำหรับพระพุทธองค์การระลึกชาติได้ด้วยอำนาจแห่งบุพเพนิวาสานุสสติญาณนั้นไร้ขีดจำกัด ดังที่พระพุทธโฆษาจารย์ได้ กล่าวถึง บุคคลที่สามารถระลึกชาติได้ด้วยบุพเพนิวาสานุสสติญาณ ไว้ในคัมภีร์วิสุทธิมรรคว่ามีอยู่ 6 จำพวก ดังนี้

1. เติเรยิย หมายถึง บุคคลภายนอกพระพุทธศาสนา เช่น โยคี ฤๅษี ดาบส เป็นต้น สามารถระลึกชาติได้อย่างมาก 40 มหากัป ทั้งนี้ก็เพราะว่าเป็นผู้ที่มีปัญญาน้อย กล่าวคือ ขาดปัญญาที่จะกำหนดพิจารณารูปนามหรือขั้นห้าได้ จึงระลึกได้ไม่เกิน 40 มหากัป

2. พระสาวกปกติของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สามารถระลึกชาติได้ 100-1,000 มหากัป เพราะมีปัญญามากกว่าพวกเติเรยิยและมีปัญญาที่กำหนดพิจารณารูปนามหรือขั้นห้าได้

3. พระอสีติมหาสาวกของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สามารถระลึกได้ถึง 100,000 มหากัป เพราะมีปัญญาแก่กล้ามากกว่าพระสาวกปกติ

4. พระอัครสาวกทั้งสองของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้แก่ พระสารีบุตรและพระโมคคัลลานะ สามารถระลึกชาติได้ 1 อสงไขยกับเศษอีก 100,000 มหากัป เพราะมีปัญญาแก่กล้ามากกว่าพระอสีติมหาสาวก

5. พระปัจเจกพุทธเจ้าทั้งหลาย ผู้บรรลุปัจเจกสัมมาสัมโพธิญาณ สามารถระลึกชาติได้ 2 อสงไขยกับเศษอีก 100,000 มหากัป

6. พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งหลาย ทรงระลึกชาติได้อย่างไม่มีขีดจำกัด (Thera, 2011)

นอกจากขีดจำกัดแห่งบุพเพนิวาสานุสสติญาณที่แตกต่างกันระหว่างพระพุทธองค์กับบุคคลอื่นแล้ว อีกประการหนึ่ง ก็คือ พระองค์สามารถบันดาลให้บุพเพนิวาสานุสสติญาณเกิดได้ทุกขณะที่ทรงปรารภความหมายว่า เมื่อพระองค์ต้องการที่จะระลึกชาติก่อนของพระองค์เองหรือของบุคคลต่าง ๆ ก็ทรงระลึกได้ทัน

ที่ไม่ได้เข้าสมาธิ เหมือนกับตัวอย่างที่ทรงตรัสถึงอดีตชาติของพราหมณ์แก่งิกษุทั้งหลายที่จะได้กล่าวข้างหน้า และไม่ต้องระลึกไปตามลำดับชาติ เช่น ถ้าพระองค์ต้องการทราบวาทะชาติก่อนที่พราหมณ์จะได้เกิดเป็นมารดาบิดาของพระองค์นั้น ได้เกิดเป็นใครมาก่อนก็ทรงทราบได้ทันทีโดยไม่ต้องเรียงไปตามลำดับชาติก่อนหลัง เช่น จากชาติปัจจุบันย้อนหลังไป ชาติที่หนึ่งพัน ๆ ย้อนหลังไป ชาติที่สองพัน ๆ ย้อนหลังไป ชาติที่สามพัน ๆ ย้อนหลังไป เป็นต้น (ขุ.ชา.อ.(ไทย) 56/68/159-161) แต่สำหรับบุคคลอื่นการระลึกชาติด้วยอำนาจแห่งบุพเพนิวาสานุสสติญาณนั้น จะเกิดขึ้นได้ต้องเข้าสมาธิก่อนและการระลึกชาตินั้น ก็จะต้องเรียงไปตามลำดับก่อนหลัง เช่น จากชาติปัจจุบันย้อนหลังไป ชาติที่หนึ่ง ๆ ย้อนหลังไป ชาติที่สอง ๆ ย้อนหลังไป ชาติที่สาม ๆ ย้อนหลังไป เป็นต้น

ดังนั้น เหตุปัจจัยที่ทำให้ระลึกชาติได้ในพระไตรปิฎกและอรรถกถา ที่ผู้เขียนทำการศึกษาค้นคว้าได้ คือ “บุพเพนิวาสานุสสติญาณ” ซึ่งมีอยู่ทั้งสิ้น 3 ประเภท คือ ระลึกได้หลายชาติ ระลึกได้โดยกำหนด และระลึกได้โดยการปฏิบัติ ส่วนอรรถกถาแห่งบุพเพนิวาสานุสสติญาณ มีทั้งสิ้น 7 อย่าง คือ อรรถกถาที่มีกำหนดมคตธรรม อรรถกถาอันหาประมาณมิได้ อรรถกถาในอดีต อรรถกถาภายใน อรรถกถาภายนอก และอรรถกถาทั้งภายในและภายนอก บุพเพนิวาสานุสสติญาณ จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อบุคคลเจริญสมาธิในระดับฌานที่สี่และการระลึกชาติด้วยบุพเพนิวาสานุสสติญาณนี้ มีความแตกต่างกันระหว่างพระพุทธองค์กับบุคคลอื่น ๆ กล่าวคือ พระพุทธองค์ไม่มีขีดจำกัดในการระลึกชาติด้วยบุพเพนิวาสานุสสติญาณ ส่วนบุคคลอื่น ๆ มีขีดจำกัดเพราะกำลังแห่งการบำเพ็ญวิญญาณาบารมีและสติปัญญาที่ยังน้อย

ปัจจัยที่ส่งผลให้บุคคลระลึกชาติได้ในแนวคิดของนักวิชาการ

การศึกษาถึงเหตุปัจจัยที่ทำให้บุคคลระลึกชาติได้ในแนวคิดของนักปราชญ์ ทำให้ได้ทราบถึงเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดการระลึกชาติได้เพิ่มขึ้นอีกหลายประการ นอกเหนือจากพระไตรปิฎกและอรรถกถา ผู้เขียนจึงขอสรุปแนวคิดของแต่ละท่านไว้ดังนี้

1) Sathien Phothinan (n.d.) ได้แสดงแนวคิดไว้ว่าเหตุปัจจัยที่ทำให้ระลึกชาติได้ เกิดจาก “ชาติอนุสรณญาณ” แต่ว่าชาติอนุสรณญาณนี้ จะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยปัจจัยประการใดประการหนึ่งใน 2 ประการนี้

1.1 เกิดจากอำนาจสะกดของผู้อื่น หรือจากอำนาจบันดาลของผู้ที่มีกระแสจิตสูงกว่าบันดาลให้เป็นไป

1.2 ความประทับใจในเหตุการณ์อย่างรุนแรงก่อนที่จะตายในชาติที่แล้ว

2) Ian Stevenson (1975) ได้แสดงอธิบายไว้ว่าเหตุปัจจัยที่ทำให้ระลึกชาติได้มี 3 ประการ

2.1 ความเศร้าสลดใจอย่างรุนแรง

2.2 ความฝันในเรื่องเดียวกันหลาย ๆ ครั้ง

2.3 การสะกดจิต

3) Porn Rattanasuwan (1998) ได้แสดงอธิบายไว้ว่าเหตุปัจจัยที่ทำให้ระลึกชาติได้ เกิดจากอำนาจแห่ง “บุพเพนิวาสานุสสติญาณ” หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ “สมาธิ” จากการศึกษาถึงเหตุปัจจัยที่ทำให้บุคคลระลึกชาติ

ได้ในพระไตรปิฎกและอรรถกถา ตลอดจนจากการอธิบายของนักปราชญ์ทั้ง 3 ท่าน ผู้เขียนจึงขอนำมาประมวลลงในเหตุปัจจัย 3 ประการใหญ่ ๆ โดยอาศัยอารมณ์ 7 ประการ ที่ทำให้เกิดบุพเพนิวาสานุสสติญาณ ดังนี้

3.1 บุพเพนิวาสานุสสติญาณและความฝันในเรื่องเดียวกันหลาย ๆ ครั้ง ประมวลลงในเหตุปัจจัยภายใน (อารมณ์ภายใน)

3.2 ความเศร้าสลดใจอย่างรุนแรงและการสะกดจิต ประมวลลงในเหตุปัจจัยภายนอก (อารมณ์ภายนอก)

3.3 ชาตือนุสรณญาณ ประมวลลงในเหตุปัจจัยทั้งภายในและภายนอก (อารมณ์ทั้งภายในและภายนอก) อย่างใดอย่างหนึ่งก็กล่าวคือถ้าเกิดชาตือนุสรณญาณ เพราะการสะกดจิต จัดเป็นเหตุปัจจัยภายนอก แต่ถ้าเกิดชาตือนุสรณญาณ เพราะความประทับใจในเหตุการณ์อย่างรุนแรงก่อนที่จะตายในชาติที่แล้วจัดเป็นเหตุปัจจัยภายใน

ดังนั้น เหตุปัจจัยที่ทำให้บุคคลระลึกชาติได้นั้นมีทั้งสิ้น 3 ประการ คือ เหตุปัจจัยภายใน เหตุปัจจัยภายนอก และเหตุปัจจัยทั้งภายในและภายนอก

วิเคราะห์เหตุปัจจัยที่ทำให้ระลึกชาติได้

ตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา เมื่อบุคคลได้ยินได้ฟังเรื่องราวต่าง ๆ จากแหล่งข่าว เช่น วิद्यุโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ สื่อออนไลน์ บุคคลผู้มีชื่อเสียง และจากคำบอกเล่าของผู้ที่น่าเชื่อถือ เป็นต้น ในฐานะของชาวพุทธก็อย่าเพิ่งด่วนเชื่อในเรื่องที่น่าเชื่อถือได้ หรือด่วนปฏิเสธในเรื่องที่คิดว่าไม่น่าจะเป็นไปได้ กล่าวคืออย่าเพิ่งเชื่อหรือปฏิเสธ แต่ควรรับฟังไว้โดยใช้หลัก 10 ประการ แห่งกาลามสูตรในการตรวจสอบข้อมูลว่าควรเชื่อไม่ควรเชื่ออย่างไร หลัก 10 ประการมีดังนี้ (อง.ตัก.(ไทย) 20/66/257)

1. อย่าปลงใจเชื่อด้วยการฟังตามกันมา
2. อย่าปลงใจเชื่อด้วยการถือสืบ ๆ กันมา
3. อย่าปลงใจเชื่อด้วยการเล่าลือ
4. อย่าปลงใจเชื่อด้วยการอ้างตำราหรือคัมภีร์
5. อย่าปลงใจเชื่อเพราะตรรกะ (การคิดเอาเอง)
6. อย่าปลงใจเชื่อเพราะการอนุমান
7. อย่าปลงใจเชื่อด้วยการคิดตรองตามแนวเหตุผล
8. อย่าปลงใจเชื่อเพราะเข้าได้กับทฤษฎีที่พินิจไว้แล้ว
9. อย่าปลงใจเชื่อเพราะมองเห็นรูปลักษณ์น่าจะเป็นไปได้
10. อย่าปลงใจเชื่อเพราะนับถือที่ท่านสมณะนี้เป็นครูของเรา

แต่ถ้าเมื่อใดได้รู้ด้วยตนเองว่า ธรรมเหล่านี้เป็นอกุศล ธรรมเหล่านี้มีโทษ ธรรมเหล่านี้ผู้รู้ติเตียน ธรรมเหล่านี้ที่บุคคลถือปฏิบัติบริบูรณ์แล้ว ย่อมเป็นไปเพื่อไม่เกื้อกูลเพื่อทุกข์ เมื่อนั้นท่านทั้งหลายควรละธรรมเหล่านั้นเสีย แต่ถ้าเมื่อใดได้รู้ด้วยตนเองเท่านั้นว่า ธรรมเหล่านี้เป็นกุศลธรรมเหล่านี้ไม่มีโทษ ธรรมเหล่านี้ผู้รู้

สรรเสริญ ธรรมเหล่านี้ที่บุคคลถือปฏิบัติบริบูรณ์แล้ว ย่อมเป็นไปเพื่อเกื้อกูลเพื่อสุข เมื่อนั้นท่านทั้งหลายควรเข้าถึงธรรมเหล่านั้น (Thammaroso, 2007)

วิเคราะห์เหตุปัจจัยที่ทำให้บุคคลตัวอย่างระลึกชาติได้

การศึกษาเรื่องราวของบุคคลตัวอย่างที่ระลึกชาติได้ ซึ่งจะยกบุคคลตัวอย่างมา 2 คน คือ ด.ช.ชัญญะ ชุมลัณวงศ์ และ น.ส.สุภารัตน์ สนั่นเมือง ซึ่งมีลักษณะการตายและเหตุปัจจัยที่ทำให้ระลึกชาติได้เหมือนกัน จึงขอนำมาวิเคราะห์ร่วมกัน ส่วนในขณะวิเคราะห์ถ้าพบบางแง่บางประเด็นที่แตกต่างกันและน่าสนใจจะนำไปวิเคราะห์โดยแยกเป็นรายบุคคล หลังจากการวิเคราะห์ร่วมกันเสร็จสิ้นแล้ว

บุคคลทั้ง 2 คนนี้ เมื่อตอนอายุ 2 - 3 ขวบ ได้เล่าการระลึกชาติได้ของตนให้บุคคลในครอบครัวฟังและได้มีการพิสูจน์จากสมาชิกในครอบครัวเดิมของตนในชาติก่อน เช่น ถามถึงสาเหตุการตาย สิ่งของต่าง ๆ ที่ตนเองเคยใช้ ตลอดถึงอาหารที่ชอบกิน เป็นต้น ก็สามารถบอกทุกอย่างได้ จนครอบครัวเดิมของตนยอมรับว่า กลับชาติมาเกิดใหม่จริง สำหรับการระลึกชาติได้ของบุคคลเหล่านี้ ประเด็นที่จะนำมาวิเคราะห์เพื่อหาเหตุปัจจัยที่ทำให้พวกเขาระลึกชาติก่อนได้นั้น ก็คือลักษณะการตาย ซึ่งการตายของพวกเขา ถ้าเป็นภาษาชาวบ้านเรียกว่า “ตายโหง” หมายถึง ตายผิดธรรมดา เช่น ถูกฆ่าตาย ประสบอุบัติเหตุตาย (Manitcharoen, 1995) เป็นการตายก่อนวัยอันควร หรือตายก่อนสิ้นอายุขัย การตายในลักษณะนี้ ตามหลักพระพุทธศาสนา เรียกว่า “อกาลมรณะ” คือการตายเพราะถูกรกรรมเข้ามาตัดรอน เป็นสาเหตุประการหนึ่งแห่งการตายของคน ซึ่งในทางพระพุทธศาสนาได้แสดงถึงสาเหตุแห่งการตายของคนมี 4 ประการ คือ ตายเพราะสิ้นอายุขัย ตายเพราะสิ้นกรรม ตายเพราะสิ้นอายุและกรรมพร้อมกัน และตายเพราะถูกรกรรมเข้ามาตัดรอน (Thera, 2011).

เมื่อเอาเหตุปัจจัยที่ทำให้ระลึกชาติได้จากแนวคิดของท่านอาจารย์เสถียร โพธิ์นันทะ ที่ได้อธิบายไว้ว่า “เหตุปัจจัยที่ทำให้บุคคลระลึกชาติได้ในพระพุทธศาสนาที่นอกเหนือจาก “บุพเพนิวาสานุสสติญาณ” ซึ่งเกิดจากอำนาจสมาบัติแล้ว อีกอย่างก็คือ “ชาติอนุสรณญาณ” ซึ่งชาติอนุสรณญาณนี้ จะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยปัจจัยประการใดประการหนึ่งใน 2 ประการนี้คือ

1. เกิดจากอำนาจสะกดของคนอื่น หรือจากอำนาจบันดาลของผู้ที่มีกระแสจิตสูงกว่าบันดาลให้ไป
2. ความประทับใจในเหตุการณ์อย่างรุนแรงก่อนที่จะตายในชาติที่แล้ว มาเป็นหลักในการวิเคราะห์เหตุปัจจัยที่ทำให้พวกเขาระลึกชาติได้ ก็ทำให้ทราบว่า เหตุปัจจัยที่ทำให้พวกเขาระลึกชาติก่อนได้นั้น ก็คือ “ชาติอนุสรณญาณ” ซึ่งเกิดขึ้นจากความประทับใจในเหตุการณ์อย่างรุนแรงก่อนที่จะตายในชาติที่แล้ว เป็นการระลึกชาติโดยอาศัยเหตุปัจจัยภายใน (อารมณ์ภายใน) กล่าวคือ ครูบัวไข หล่อนาค (อดีตชาติของ ด.ช.ชัญญะ ชุมลัณวงศ์) ถูกยิงตาย ด.ช.สมเกียรติ ทนสูงเนิน (อดีตชาติของ น.ส.สุภารัตน์ สนั่นเมือง) ตกต้นมะขามตาย ซึ่งการตายของพวกเขาภาษาชาวบ้านเรียกกันว่า “ตายโหง” เป็นการตายที่ไม่ทันรู้ตัวว่าจะตาย การเตรียมตัวตายไม่มีความอาลัยอาวรณ์ ความไม่อยากจะพรางจากบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องผูกพันกันอย่างลึกซึ้ง เช่น พ่อแม่ลูก และเมีย เป็นต้น คงมีอยู่อย่างรุนแรง ทำให้เมื่อได้มาเกิดเป็นคนในชาติปัจจุบัน จึงเกิดชาติอนุสรณญาณ คือการระลึกชาติก่อนได้ ซึ่งชาติอนุสรณญาณนี้ ตามที่ท่านกล่าวเอาไว้ว่าเป็นญาณที่เกิดขึ้นกับปุถุชนคนธรรมดา

กล่าวคือ ปุณฺชนคนธรรมดาอาจจะมีชาติอนุสรณญาณได้ และการระลึกชาติด้วยชาติอนุสรณญาณนี้ จะ ระลึกได้ไม่เกิน 2 ชาติ แต่ส่วนใหญ่แล้วระลึกได้มากเพียงชาติเดียว คือ ชาติที่แล้วเท่านั้น สำหรับการระลึกชาติได้ของพวกเขาเป็นการระลึก 2 ชาติ ที่ว่าก็คือชาติที่เกิดเป็นคน (เป็นครุบัวไข่และเด็กชายสมเกียรติ) และชาติที่เกิดเป็นโอปปาติกะ คือ ชาติก่อนที่จะเกิดมาเป็นคนในชาติปัจจุบัน (คือก่อนที่จะเกิดมาเป็น ด.ช.ชนัยและน.ส.สุดารัตน์) อนึ่ง จากการวิเคราะห์เหตุปัจจัยที่ทำให้พวกเขาทั้งสองระลึกชาติได้ นอกเหนือจากจะมีลักษณะการตายเหตุปัจจัยที่ทำให้ระลึกชาติได้เหมือนกัน และเป็นคนกลุ่มเดียวกัน คือ เป็นชาวไทยตามที่คุณเขียนได้ทำการวิเคราะห์ไปแล้วนั้น ผู้เขียนยังพบเรื่องราวบางแง่บางประเด็นที่น่าสนใจของพวกเขาสองคนอีก จึงใคร่ขอนำมาวิเคราะห์โดยแยกเป็นรายบุคคล ดังต่อไปนี้

1) วิเคราะห์กรณีศึกษา ด.ช.ชนัย ชุมล้ายวงศ์

ตามคำบอกเล่าของ ด.ช.ชนัย ชุมล้ายวงศ์ ที่ตอบคำถามของคุณประสิทธิ์ การุณยวิช ถามว่า แล้วหนูรู้จักชื่อเสียงตัวคนร้ายที่ยิงหนูไหม แล้วเวลาตายรู้สึกอย่างไรบ้าง ใจจะไปเลยหรือเจ็บปวดสาหัสก่อนจะตายหรือเหมือนหลับไปเฉย ๆ ด.ช.ชนัย ชุมล้ายวงศ์ ตอบว่า ไม่หรอกครับ คนยังไม่รู้จักว่าเป็นใคร เพราะเขายังผมข้างหลัง ไม่รู้ตัวเวลาตาย รู้สึกวิญญานออกจากร่างแล้วผมยังมองเห็นตัวเองนอนอยู่บนถนน ข้างสันกระดิก ๆ เลือดออกทางแผล ถูกยิงตรงหัวไหล่เล็ดนองถนน และอีกคำถามที่คุณประสิทธิ์ การุณยวิช ถามว่า เมื่อวิญญานออกจากร่างแล้ว ล่องลอยไปอยู่ที่ไหน พบปะอะไรบ้าง หนูยังจำได้ไหม ก่อนจะมาเกิดใหม่ มีความรู้สึกอย่างไรบ้าง ด.ช.ชนัย ชุมล้ายวงศ์ ตอบว่า วิญญานผมร่อนไปในที่ต่าง ๆ วนเวียนไปหลายแห่งจะไปไหนบ้างเวลานี้ ผมจำไม่ได้ ผมลืมไปหมดแล้วครับ (Bhikkhu, 2001)จากคำบอกเล่าเหล่านี้ สิ่งที่ผู้เขียนมีความสนใจ ก็คือคำว่า “วิญญาน” ที่ ด.ช.ชนัย ชุมล้ายวงศ์ กล่าวถึง ซึ่งเหตุผลที่ทำให้ผู้เขียนมีความสนใจคำ ๆ นี้ ก็เนื่องมาจากว่า คำ ๆ นี้เป็นคำที่ชาวบ้านทั่วไปมักจะเรียกกันว่า “ผี” หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “สัมภเวสี” และมีความเข้าใจว่า “ผี” หรือ “สัมภเวสี” นี้ ก็คือวิญญานของคนที่ยังไม่ได้ไปเกิดใหม่ หรือกำลังรอเวลาที่จะไปเกิดใหม่อยู่ และจะต้องเป็นวิญญานอยู่อย่างนี้ จนครบ 7 วัน เป็นเวลาอย่างน้อยจึงจะได้ไปเกิดใหม่ ซึ่งความเข้าใจอย่างนี้เป็นความเข้าใจที่ผิดตามหลักความจริงในทาง พระพุทธศาสนา เพราะคำว่า “วิญญาน” ที่ ด.ช.ชนัย ชุมล้ายวงศ์ กล่าวถึงและที่ชาวบ้านทั่วไปเรียกว่า “ผี” หรือ “สัมภเวสี” นั้น ในทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า “โอปปาติกะ” ซึ่งการเกิดเป็นโอปปาติกะ นี้ถือว่าการเกิดในชาติใหม่ ต่อจากชาติที่เกิดเป็นครุบัวไข่และก่อนที่จะมาเกิดเป็น ด.ช.ชนัย ชุมล้ายวงศ์ แล้ว ดังคำที่อาจารย์พร รัตนสุวรรณ กล่าวไว้ว่า “ผีสาว นางไม้ เทวดา พรหม ตลอดจน พวกเปรต และอบายภูมิอื่น ๆ ทั้งหมดทางพระพุทธศาสนารวมเรียกว่าพวกโอปปาติกะ ผู้ที่ตายไปเกิดเป็นโอปปาติกะนั้น ถือว่าเป็นชีวิตที่เกิดใหม่ไม่ใช่เป็นชีวิตที่ยังไม่เกิด ความจริงเขาเกิดแล้ว คือ เกิดเป็นโอปปาติกะ (Rattanasuwan, 1998) และโอปปาติกะนี้ ก็จัดเป็นกำเนิดหนึ่งในสี่แห่งกำเนิดชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนา ที่พระพุทธองค์ตรัสแก่พระสารีบุตรว่า ดูก่อนสารีบุตรกำเนิดชีวิตมีอยู่ 4 อย่างคือ 1. กำเนิดอันทชะ สัตว์ที่เกิดในไข่ 2. กำเนิดชลัพพะ สัตว์ที่เกิดในมดลูก 3. กำเนิดสังเสทชะ สัตว์ที่เกิดในปลาเน่า ซากศพเน่า ขนมอบุด น้ำคร่ำหรือเถาไคล และ 4. กำเนิด โอปปาติกะ เทวดา สัตว์นรก มนุษย์บางจำพวกและเปรตบางจำพวก (ม.ม. (ไทย) 12/152/151-152)

ฉะนั้น หลังจากที่ถูกฆ่าตายแล้ว ก็ไปเกิดเป็นโอบปาติกะ ประเภทใดประเภทหนึ่งตามกำลังแห่งกรรมชั่วที่ตนได้ทำไว้ และจากคำบอกเล่าของ ด.ช.ชนัย ชุมล้ายวงศ์ ที่บอกแก่นางสวน (อดีตภรรยา) เมื่อเธอถามว่า “เกิดมาชาตินี้จะเจ้าชู้มีเมียมากอีกไหม” ด.ช.ชนัย ชุมล้ายวงศ์ ตอบว่า “ฉันเซ็ดแล้วไม่เอาอีก” แล้วเล่าให้นางสวนฟังว่า “เขาบังคับทำโทษให้ฉันแก้ผ้าหมด เหลือแต่ตัวเปลือยจ้อง เขาพาไปที่สระบัวกว้างใหญ่ เขาให้ฉันเดินลัดบุกฝ่าป่าดงเหมือนทำโทษที่ฉันเจ้าชู้มีเมียมาก ฉันได้รับความลำบากมาก กว่าเดินฝ่าดงสระบัวออกมาได้ เมื่อพ้นแล้วเขาก็ให้ใส่เสื้อผ้า มีคนมาประคบคุมตัวอยู่สองข้างพาฉันให้เดินมาพักหนึ่งแล้ว เขาก็บอกว่า ให้ไปเกิดได้ เขาส่งได้แค่นี้ ฉันก็มาเกิดตามที่เขาส่งมาให้เกิด แล้วฉันก็หมดความรู้สึก” (Bhikkhu, 2001) ซึ่งจากคำบอกเล่านี้ทำให้ผู้เขียนมีความเห็นว่าในชาตินี้เขาได้รับผลแห่งกรรมชั่ว โดยได้ไปเกิดในกำเนิดแห่งโอบปาติกะ ประเภทใดประเภทหนึ่งในสองประเภทนี้ คือ สัตว์นรก หรือเปรตบางจำพวก (รวมอสุรกายด้วย) (Payutto, 1995) ประเภทใดประเภทหนึ่งอย่างแน่นอน เพราะกรรมชั่ว คือ การล่วงละเมิดศีล 5 ที่ครูบัวได้ประพฤตินั้นขณะที่มีชีวิตอยู่ ดังที่พระพุทธองค์ได้ตรัสไว้ในจุฬามณีวงศ์สูตรว่า “คนที่มีอายุสั้น ก็เพราะเมื่อชาติก่อนเป็นผู้ชอบฆ่าสัตว์ ด้วยผลแห่งกรรมชื่อนั้น หลังจากตายแล้วจึงต้องไปเกิดในอบายทุกติวินิบาตนรก” (ม.อ. (ไทย) 14/290/350) (อบายทุกติวินิบาตนรก มีชื่อเรียกอีกชื่อหนึ่งตามนัยแห่งอรรถกถาว่า ตีรจฉานภูมิอสุรกายภูมิเปต ติวิสัยภูมินิรยภูมิ) (Dokbua, 1999).

2) วิเคราะห์กรณีศึกษา น.ส.สุดารัตน์ สนั่นเมือง

การศึกษาเพื่อวิเคราะห์ถึงเหตุปัจจัยที่ทำให้ น.ส.สุดารัตน์ สนั่นเมือง ระลึกชาติได้นั้น ผู้เขียนยังพบประเด็นที่น่าสนใจเป็นพิเศษในชาติที่เกิดเป็นโอบปาติกะก่อนที่จะมาเกิดเป็น น.ส.สุดารัตน์ สนั่นเมือง ในชาติปัจจุบันอยู่อีก 2 ประเด็น จึงเห็นควรที่จะนำมาวิเคราะห์ต่อไป

ประเด็นแรก ตามเรื่องราวการระลึกชาติที่ได้กล่าวข้างต้น ตอนที่คุณตารัง ทนสูงเนิน ได้เล่าว่า “หลังจากเจ้าเอสตายแล้ว ได้นำศพไปเผาที่วัดป่าวิเวกธรรม รุ่งขึ้นก็พากันเก็บอัฐิ เพื่อนำไปทำบุญต่อบ้านกุศยม ก่อนออกจากวัดได้เรียกวินญาณเจ้าเอส (โอบปาติกะ) ให้กลับบ้านด้วย เมื่อเดินทางถึง บ.ช.ส.ชุมแพ ก็เป็นเวลาเกือบเที่ยงทั้งหมดจึงพากันรับประทานอาหารที่นี่ หลังจากรับประทานเสร็จก็ขึ้นรถ โดยลืมเรียกวินญาณเจ้าเอสให้กลับบ้านด้วย จากคำบอกเล่านี้แสดงให้เห็นวาระหว่างโลกมนุษย์ ภพภูมิของมนุษย์กับโลกแห่ง โอบปาติกะ ภพภูมิของโอบปาติกะ บางประเภท เช่น เทวดาบางเหล่า หรือเปรตและอสุรกายบางจำพวกสามารถสื่อสารติดต่อกันได้ กล่าวคือ อยู่ในฐานะที่ติดต่อกันได้ ดังเช่น การที่ชาวพุทธเราทำทานในโลกนี้แล้วอุทิศไปให้ญาติสายโลหิตที่ล่วงลับไปแล้ว ซึ่งอยู่ในโลกอื่น ถ้าหากว่าญาติเหล่านั้นอยู่ในฐานะที่รับได้ทานที่อุทิศไปให้นี้ก็สำเร็จแก่เขา แต่ถ้าหากไม่อยู่ในฐานะที่รับได้ทานที่อุทิศไปนี้ก็ไม่สำเร็จแก่พวกเขา ดังที่พระพุทธองค์ได้ตรัสเรื่องฐานะและอฐานะแก่ชาณุสโสณิพราหมณ์มีใจความว่า พราหมณ์บุคคลบางคนเป็นผู้ฆ่าสัตว์ เป็นมิจฉาทิภูติ หลังจากตายแล้วเขาไปเกิดในนรก เขาไปเกิดในกำเนิดสัตว์เดรัจฉาน พราหมณ์ผู้ที่ท่านไม่ฆ่าสัตว์ผู้ดำรงอยู่นี้แลเป็นอฐานะ พราหมณ์บุคคลบางคนเป็นผู้เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ เป็นสัมมาทิภูติหลังจากตายเขาไปเกิดเป็นมนุษย์ เขาไปเกิดเป็นเทวดา พราหมณ์ผู้ที่ท่านไม่ฆ่าสัตว์ผู้ดำรงอยู่นี้แลเป็นอฐานะ พราหมณ์บุคคลบางคนเป็นผู้ฆ่าสัตว์ เป็นมิจฉาทิภูติ หลังจากตายแล้วเขาไปเกิดในภูมิแห่งเปรต เลี้ยงอัตภาพดำรงอยู่ในภูมิแห่งเปรตนั้นด้วยปัตติทานมัยกุศลจากมนุษย์โลกนี้ที่ญาติมิตร

อำมาตย์และญาติสายโลหิตของตนอุทิศให้แด่ เป็นฐานะ (อง.ทสท. (ไทย) 24/177/325-326) ซึ่งการที่โลกมนุษย์สามารถติดต่อกับโลกแห่งโอปปาติกะ คือ เปรตหรือสุรกายบางประเภทได้นี้ ผู้เขียนมีความเห็นว่า โลกทั้งสองนี้อยู่ใกล้กันเหมือนกับประเทศไทยที่มีชายแดนติดกับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ติดกับประเทศพม่า ลาว เขมร เป็นต้น จึงทำให้การเดินทางไปมาหาสู่กันง่ายกว่าประเทศอื่น ๆ ที่อยู่ไกลออกไป

ประเด็นที่สอง ซึ่งสืบต่อจากประเด็นแรกที่ผู้เขียนสนใจก็คือหลังจากที่วิญญาณเจ้าเอส (โอปปาติกะ) รู้ว่าตนเองพลัดหลงกับคณะที่มีคุณตารั้ง ทนสูงเนิน เป็นหัวหน้าแล้ว จึงออกตามหาเมื่อเจอใครก็ถามว่า ทางไปบ้านกุดยมไปทางไหน แต่ก็ไม่มีใครสนใจ เดินวนไปวนมาภายใน บ.ข.ส.ชุมแพ ประมาณ 1 ชั่วโมง จนกระทั่งพบกับคุณแม่สมบัติ (แม่ในชาติปัจจุบัน) ที่กำลังจะขึ้นรถสองแถวกลับบ้าน แล้วคุณแม่สมบัติเหลือบมาเห็นตน จึงพูดขึ้นว่า “ไปอยู่กับแม่นะที่บ้านแม่มีขนมให้กินเยอะ” แต่วิญญาณเจ้าเอสปฏิเสธว่า “ไม่ไป ผมจะไปบ้านกุดยม” แล้วต่อจากนั้นวิญญาณเจ้าเอสก็มีความรู้สึกว้าวุ่นไป ซึ่งเมื่อ น.ส.สุภารัตน์ สนั่นเมือง เล่าถึงตรงนี้ผู้เขียนได้ถามคุณแม่สมบัติถึงเหตุการณ์ตอนนั้นว่า ได้ชวนเจ้าเอสมาอยู่ด้วยจริงหรือ คุณแม่สมบัติได้ตอบว่า “วันที่ไปซื้อของที่ บ.ข.ส.ชุมแพ ไม่ว่าวันไหน แม่ก็ไม่เคย ชวนเด็กผู้ชายหรือใครมาอยู่ด้วยเลย” ซึ่งเหตุการณ์ตอนนี้เป็นเรื่องที่ผู้เขียนสนใจและสงสัยว่าทำไมวิญญาณเจ้าเอส จึงรู้ว่าคุณแม่สมบัติชวนมาอยู่ด้วยแต่คุณแม่สมบัติบอกว่าไม่รู้และไม่เคยชวนใครมาอยู่ด้วย ซึ่งในเรื่องนี้เมื่อผู้เขียนได้ทำการศึกษาค้นคว้าก็พบคำตอบจาก พระเทพวรคุณ ที่ท่านได้เคยไปสัมภาษณ์และพิสูจน์เรื่องราวการระลึกชาติของหนูแล้วท่านได้แสดงทรรศนะในเรื่องนี้ไว้ว่า ที่เป็นเช่นนี้น่าจะเป็นเพราะผลกรรมฝ่ายดีที่แม่ลูกทั้งสอง รวมไปถึงพ่อที่บ้านด้วย ได้เคยร่วมสร้างบุญกุศลด้วยกันมาถึงเวลาที่จะมาเกิดร่วมกัน จึงทำให้เกิดความคิดผูกพันรักใคร่เสน่หาเกิดขึ้นในจิตวิญญาณของเจ้าเอส โดยแรงแห่งกรรมอันเป็นธรรมชาติ คล้ายกับ รู้สึกว่าแม่เป็นผู้ออกปากชักชวนให้ไปอยู่ด้วย (Sumetho, 2001)

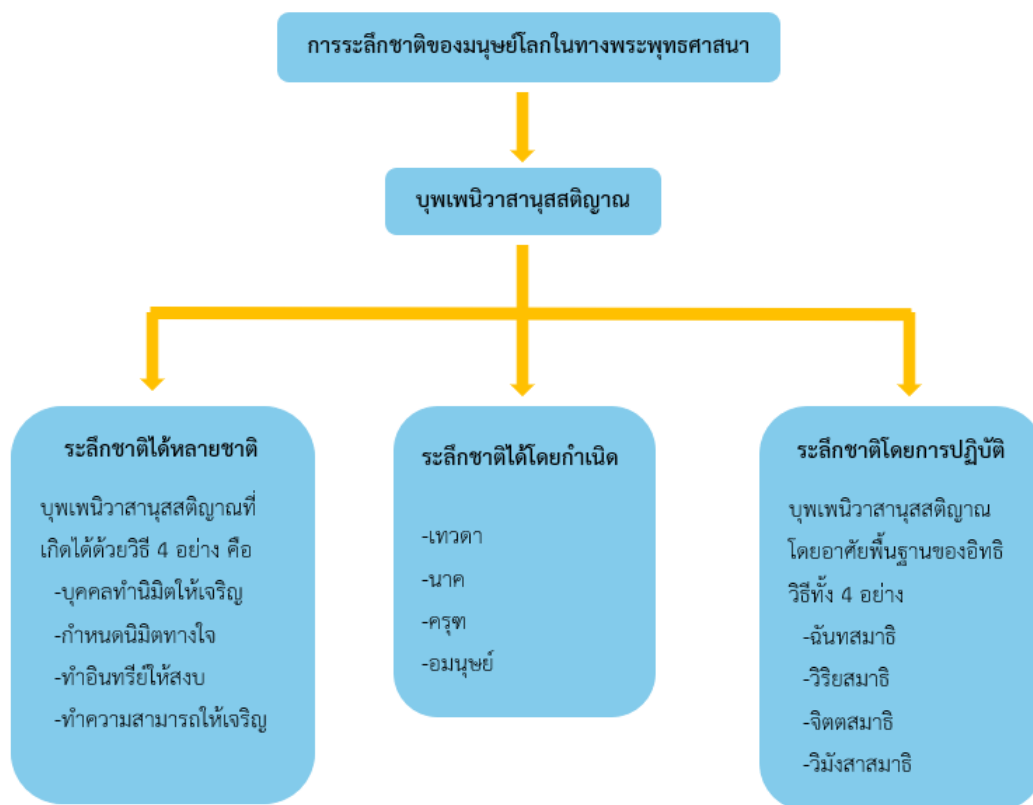
ผลดีของการระลึกชาติได้

ผลดีของการระลึกชาติ คือ เรื่องราวการทำความดีกรรมชั่วที่บุคคลระลึกชาติได้ทำไว้ในชาติก่อน ซึ่งได้ผ่านการพิสูจน์โดยบุคคลที่น่าเชื่อถือและวิธีการพิสูจน์ที่มีหลักฐานชัดเจนว่าเขาเหล่านั้น ได้ผ่านการเกิดมาแล้ว เช่น บุคคลที่ระลึกชาติ กล่าวถึงว่าเป็นอดีตชาติของตนนั้น เคยมีตัวตนอยู่จริงมีที่อยู่ซึ่งสามารถไปตรวจสอบได้ตลอดถึงบุคคลที่เกี่ยวข้องกับอดีตชาติของเขานั้น ในปัจจุบันก็ยังคงมีชีวิตอยู่ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นพยานวัตถุและพยานบุคคล เป็นเครื่องยืนยันเรื่องการระลึกชาติได้ว่าเป็นเรื่องจริง ดังเช่น เรื่องราวการระลึกชาติได้ของ ด.ช.ชัชชัย ชูมาลัยวงศ์และน.ส.สุภารัตน์ สนั่นเมือง เป็นต้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าควรช่วยกันนำเรื่องราวการระลึกชาติได้ของบุคคลเหล่านี้ ที่ได้ทำกรรมดีกรรมชั่วและได้รับผลดีผลชั่ว ตลอดถึงการได้กลับมาเกิดเป็นคนอีกครั้งในชาติปัจจุบันเผยแพร่ไป เช่น จัดพิมพ์เป็นหนังสือ เผยแพร่ทางสื่อออนไลน์ และนำเรื่องราวของพระระลึกชาติได้เหล่านี้ประกอบการเทศน์และบรรยายในงานต่าง ๆ หรือนำเรื่องราวของการระลึกชาติได้ไปสร้างเป็นละครหรือภาพยนตร์ เป็นต้น ซึ่งการช่วยกันนำเรื่องการระลึกชาติได้ไปเผยแพร่นี้ ผู้เขียนมีความเชื่อว่าจะทำให้บุคคลที่ยังไม่เชื่อหรือยังไม่มั่นใจในเรื่องกรรมและการให้ผลของกรรม ตลอดถึงการเวียนว่ายตายเกิดนั้น หันมามีความเชื่อและมีความมั่นใจเพิ่มมากขึ้น หรือถ้าบุคคลเหล่านี้ยังไม่เชื่อหรือยังไม่มั่นใจว่าเป็นเรื่องจริงทีเดียว ก็น่าจะยังคงมี

ผลให้บุคคลเหล่านั้นได้ถูกคิด กล่าวคือ มีหิริโอตตปปะ ได้แก่ มีความอายชั่วกลัวบาป เชื่อกรรมและการให้ผลของกรรมเพิ่มขึ้นมาบ้าง ซึ่งเมื่อเป็นเช่นนี้ย่อมจะเกิดผลดีทางจริยธรรมในสังคมไทยเพิ่มมากยิ่งขึ้น

สรุปองค์ความรู้

การระลึกชาติ คือ การนำเอาเรื่องราวเหตุการณ์ต่าง ๆ ในชาติที่แล้วมาเล่าให้ฟังอย่างถูกต้องตามความเป็นจริง ซึ่งส่วนมากมักจะเคยได้ยินได้ฟังกันมาแล้วไม่มากนักน้อย ผู้ที่ระลึกชาติได้บางรายสามารถพาไปชี้สถานที่บุคคล ทรัพย์สินที่ซ่อนไว้ในชาติที่แล้วมาประกอบกับคำบอกเล่าบรรยายให้ผู้ฟังเห็นอย่างสมจริง การระลึกชาติได้เป็นปรากฏการณ์ตามธรรมชาติที่มีอยู่ทั่วโลกไม่ว่าชนหมู่ใด ศาสนาใด รวมทั้งพระพุทธศาสนาได้รับรองต้องกันว่า มีจริง ถึงแม้ว่าอารยประเทศทั้งหลาย เช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ จีน ญี่ปุ่น ก็เชื่อถือในเรื่องนี้ การระลึกชาติได้ในพระไตรปิฎกและอรรถกถา คือ “บุพเพนิวาสานุสสติญาณ” ซึ่งมีอยู่ทั้งสิ้น 3 ประเภท คือ ระลึกได้หลายชาติ ระลึกชาติได้โดยกำเนิด และระลึกชาติได้โดยการปฏิบัติ ส่วนอรรถกถาแห่งบุพเพนิวาสานุสสติญาณ มีทั้งสิ้น 7 อย่าง คือ อารมณ์ที่มีกำหนดมหัคคตารมณ์ อารมณ์อันหาประมาณมิได้ อารมณ์ในอดีต อารมณ์ภายใน อารมณ์ภายนอก และอารมณ์ทั้งภายในและภายนอก บุพเพนิวาสานุสสติญาณ จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อบุคคลเจริญสมาธิในระดับฌานที่สี่และการระลึกชาติด้วยบุพเพนิวาสานุสสติญาณนี้ มีความแตกต่างกันระหว่างพระพุทธรองค์กับบุคคลอื่น ๆ กล่าวคือ พระพุทธรองค์ไม่มีขีดจำกัดในการระลึกชาติด้วยบุพเพนิวาสานุสสติญาณ ส่วนบุคคลอื่น ๆ มีขีดจำกัดเพราะกำลังแห่งการบำเพ็ญวาสนาบารมีและสติปัญญาอย่างน้อยบ้างมากบ้างแตกต่างกันไป

ภาพที่ 1 สรุปองค์ความรู้การระลึกชาติของมนุษย์โลกในทางพระพุทธศาสนา

เอกสารอ้างอิง

- Thera, B. (2011). *Visuddhimagga scripture* (A. Asabhamahathera, Trans.; 11th ed.). Tanapress. (in Thai)
- Dokbua, F. (1999). *The concept of samsara: The cycle of rebirth in Buddhism*. Silpa Bannakarn. (in Thai)
- Kupratakul, C. (2015, September 16). *Opening the Tripitaka-discussing the principles of science, solving the reasons for 'remembering one's life': Is it real or just imagination?*. Thairath. <https://www.thairath.co.th/news/local/525362>. (in Thai)
- Manitcharoen, M. (1995). *Thai dictionary* (15th ed.). Aksornpittaya. (in Thai)
- Payutto, P. (1995). *Buddhist dictionary, compiled edition*. Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (in Thai)
- Punyachoti, B. (2003). *An analytical study of the recollection of past lives in the Sutta Pitaka* [Master's thesis, Mahachulalongkornrajavidyalaya University]. (in Thai)
- Rattanasuwan, P. (1998). *Ghosts and angels are real* (8th ed.). Winyan. (in Thai)
- Phothinan, S. (n.d.). *Reincarnation*. Thai Textbook. (in Thai)
- Singharat, R. (1991). *A comparative study of the viewpoints on rebirth in the Tripitaka and the Vedas* [Master's thesis, Mahachulalongkornrajavidyalaya University]. (in Thai)
- Social News Page. (2023, April 19). *Is it true that reincarnation exists?* MCOT. <https://www.mcot.net/view/oHM2toto>. (in Thai)
- Stevenson, I. (1975). *Cases of the reincarnation type, Vol. I: Ten cases in India*. University of Virginia Press.
- Sumetho, S. (2001). *In the past, he was a man, but after death he was born a woman*. Khon Kaen Printing. (in Thai)
- Thammaroso, R. (2007). *The relationship between karma and rebirth that influences the recall of past lives* [Master's thesis, Mahachulalongkornrajavidyalaya University]. (in Thai)
- Bhikkhu, T. (2001). *Where do you go after death?* (9th ed.). Samai Aksorn. (in Thai)